

5) коло суб'єктів податкових правовідносин і права та обов'язки кожного з них;

6) підстави виникнення (зміни, припинення) та поря- док виконання обов'язків щодо сплати податків (зборів);

7) склад і порядок подання податкової звітності та фор- ми і методи проведення податкового контролю;

8) види податкових правопорушень і відповідальності за їх вчинення (фінансова, кримінальна, адміністративна, ди- сциплінарна, цивільно-правова), давність притягнення до такої відповідальності, а також розмір податкових санкцій;

9) процесуальні моменти податкового провадження під час вирішення справ про належне виконання обов'язку пла- тником податку (збору) та про податкові правопорушення;

10) порядок оскарження дій (бездіяльності) податкових органів та їх посадових осіб.

Результатом застосування норм та положень, які запро- ваджуються внаслідок податкової реформи, буде стимулю- вання господарюючих суб'єктів до зниження частки збит- кових виробництв, а також до підвищення прибутковості виробництва – основного чинника, що забезпечує умови для саморозвитку, активізації інвестиційної діяльності. Ре- алізація визначених завдань реформування податкової си- стеми та прийняття Податкового кодексу України дозволить створити основи для стабілізації економіко-політичної си- туації, сформувані умови для ефективної реалізації бюджет- ної політики в державі, що в кінцевому результаті спричи- нить зростання національного багатства України і добробу- ту її громадян.

1. Реформування податкової системи схильне до поступового переходу до стимулюючої функції податків і створення такої системи, яка б більше відповідала існую- чим економічним процесам.

2. Тенденцією розвитку податкової системи є відтво- рення більш простих процедур сплати податку та необхід- ність зробити її більш прозорою та оприлюдненою.

3. Стабільність економічних відносин значною мірою залежить від законодавчого регулювання податків, а тому прийняття Податкового кодексу, а також актів, які б розве- рстували його, буде сприяти розвитку самої економіки.

Література.

1. Кучерявенко Н. П. Налоговое право: Учебник. – Харь- ков: Легас, 2001.
2. Кучеров И. И. Нологовое право России: Курс лекций. – М., 2001.
3. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. – К.: Знання – Прес, 2004.
4. Хозяйственное право. – Х. Юринком Интер, 2002. – С. 201.
5. Державне управління фінансовою діяльністю. – ОКФА, 2000. С. 37.
6. Державне управління фінансовою діяльністю. – ОКФА, 2000. С. 52.

УДК 323.32

Оксана Мельник

ІНСТИТУТИ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу основних світових концепцій зародження інституціоналізму. Наводиться характеристика основних рис діяльності соціальних інститутів, їх функцій у суспільстві. Визначено роль інститутів влади у формуванні середнього класу в Україні.

Ключові слова: інституціоналізм, неоінституціоналізм, соціальний інститут, політичний інститут.

Періодам соціальних змін в суспільстві властиве ви- никнення ситуацій, коли вже існуючі традиційні соціальні інститути не відповідають новим суспільним потребам і не здатні їх задовольнити. Саме тому системні кризи в економіці, соціально-гуманітарній, політичній сферах, знач- ною мірою характерні для транзитивних країн. Ще на- прикінці XIX століття – періоді значних соціально-політич- них та економічних змін, Еміль Дюркгейм, французький соціолог, перехідні періоди суспільства, пов'язані з дезор- ганізацією традиційних інститутів, назвав аномією (пато- логією суспільства) – відчуттям відсутності норм, кризові періоди, коли старі норми та цінності перестають діяти, а нові ще не пройшли формування та становлення [2].

Подібні невідповідності етапів формування нових су- спільних інститутів вимогам перехідного українського суспі- льства спровокували появу таких негативних явищ як: не- зрозумілість цілей діяльності владних інститутів, невизна- ченість функцій або їх накладання, падіння соціального престижу і авторитету владних інститутів, що у свою чергу призводить до деструктивних наслідків в процесі легіти- мації державної влади загалом.

Основними рисами перехідного українського суспіль- ста є значна поляризація суспільства, нерозвиненість сере- днього класу, правовий нігілізм, бюрократизація та висо- кий рівень корупції у владних інститутах. За попередні роки незалежності український політико-економічний істеблш- мент не зміг запропонувати суспільству гнучкий та універ- сальний тип державного управління, який би зміг налаго- дити взаємодію усіх суб'єктів управління на основі раціо- нального розмежування функцій і сфер регулювання. Демо- кратичний принцип побудови влади передбачає також налагодження роботи механізму публічної влади, що робить її контрольованою суспільними структурами. Прийняття політичних рішень має супроводжуватися не тільки оцін- кою можливостей їх реалізації (фінансові, ресурсні тощо), але й прогнозуванням наслідків впровадження обраної полі- тики, оцінювання з позицій можливих у відповідь реакцій різних прошарків суспільства.

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому що ви- вчення соціальних інститутів, прогнозування їх впливів на стабільний розвиток суспільства і на формування середнього класу зокрема, постійний моніторинг соціальних змін, мо- дернізація виконуваних функцій та діяльності соціальних інститутів відповідно до існуючих суспільних потреб, знач- ною мірою впливає як на життя кожної окремо взятої люди- ни, так і на суспільство загалом.

Сьогоднішня ситуація потребує забезпечення стійкого розвитку країни, що вимагає комбінації сил ринкового са- морегулювання та державного управління. Це викликано тим, що ментально українське суспільство, що десятиліття- ми жило в умовах директивно-планової економіки і патер- налізму, не може за такий короткий термін адаптуватися до

© Мельник О.О., 2010.

різких змін в економічному і соціально-політичному середовищі лише за допомогою спонтанних процесів соціальної саморегуляції і самоорганізації.

Світовий досвід свідчить, що ринкова самоорганізація не здатна самостійно забезпечити подолання глибоких криз – фінансової, інвестиційної та інституційної без необхідного регулювання з боку держави. Саме тому економічна політика України має ґрунтуватися на державному регулюванні в рамках демократичного суспільства, а в перспективі прагнути до зваженого скорочення втручання держави в соціально-економічну сферу суспільства.

Що стосується позиції середнього класу щодо масштабів державного регулювання економічної сфери, то досвід останніх двох післякризових років доводить, що середній клас схильний до поєднання ринкових механізмів з активним державним регулюванням, здійснюваним, головним чином, не адміністративними, а економічними методами.

Вперше інститути – соціальні, політичні, правові – були введені в предмет економічної теорії у першій чверті XX ст. представниками так званого «старого» інституціоналізму – американськими економістами Т. Вебленом (1857–1929), Д. Коммонсом (1862–1945), У. Мітчеллом (1884–1948). Кожен із засновників інституціоналізму вніс свій оригінальний вклад у його розвиток. Так, Т. Веблен використав соціологічний аналіз у дослідженні життєвої філософії бізнесмена, У. Мітчел підняв на принципів новий рівень збір і аналіз статистичного матеріалу, а Д. Коммонс проаналізував правові основи функціонування економіки.

У 70–80-х роках XX ст. модернізаційний процес почав розглядатися через призму неонституціоналізму. Неонституціоналізм – наступник «старого» інституціоналізму, представлений численними різноплановими концепціями, які відстоювали первинність інститутів: держави, управлінських та інших структур, які визначають дії індивідів (Дж. Гелбрейг, Д. Белл, О. Тоффлер). Основою концепцій служить неокласична економічна теорія, що розглядає ринок як найбільш ефективний механізм регулювання економіки. Державі ж відводиться роль відповідальної за встановлення «правил гри» на ринку і захист прав власності.

Цей напрямок характеризується морально-психологічним підходом до оцінки економіки; потребою реформування сучасної економічної системи з позицій соціального контролю і державного регулювання в інтересах усього суспільства; критичним ставленням до індивідуального збагачення за рахунок соціально-культурного розвитку нації в цілому.

Неонституціоналісти, на відміну від «традиційного» Т. Веблена, віддають перевагу системі приватного підприємництва, ширше трактують предмет політичної економії, розробляють теорію індустріальної системи, яка включає ринкову систему лише як один із компонентів.

Відтоді новий інституціоналізм як дослідницький напрям дедалі переконливіше почав заявляти про себе у світовій соціальній науково-дослідницькій думці, підтвердженням чого було присудження Нобелівських премій з економіки його засновникам – Рональду Коузу та одному з найвпливовіших сучасних неонституціоналістів Дугласу Нурту.

У структурі політичних інститутів і політичній організації провідне місце займає держава, яка є сувереном влади і традиційно зберігає монополію щодо репрезентації всього суспільства. Водночас держава об'єктивно є всеохопним, універсальним політичним інститутом, що має об'єктивні економічні основи суспільства, охороняти умови використання всіх ресурсів: людських, матеріальних, природних в інтересах розвитку всього суспільства, утримувати в покорі супротивників і порушників законів, піклуватися про вчасне усунення соціальних суперечностей [3].

Ян Щепанський, відомий польський соціолог, у своїй книзі «Елементарні поняття соціології» провівши широкий аналіз багатьох визначень терміну «інститут», робить висновок, що соціальні інститути є системами установ, в яких певні люди, обрані членами груп, отримують повноваження

виконувати певні суспільні і безособові функції заради задоволення існуючих індивідуальних і групових потреб індивідів і заради регулювання поведінки інших членів груп [7].

Як зазначає Я. Щепанський, кожен соціальний інститут як організована соціальна система характеризується стійкою структурою і володіє набором певних складових елементів, більш менш оформлених залежно від типу інституту.

1. Кожен інститут має свою мету діяльності.
2. Він чітко визначає функції, права і обов'язки учасників інституалізованої взаємодії для досягнення поставленої мети.
3. Соціальний інститут володіє певними засобами і умовами для досягнення мети.
4. Інститут має у своєму розпорядженні певну систему санкцій, що забезпечують заохочення бажаної і придушення небажаної поведінки, що відхиляється. Таким чином, соціальні інститути контролюють і упорядковують поведінку індивідів, вони заохочують дії вхідних в них осіб, поведінки, що узгоджуються з відповідними стандартами, і пригнічують поведінку, що відхиляється від вимог цих стандартів [7].

Між соціальними інститутами в суспільстві мають бути чітко налагоджені, регламентовані, контрольовані і стійкі взаємодії. Саме такий характер сформованості інституціональних зв'язків характеризує і рівень розвитку суспільства загалом. Наявність, зміст інститутів, їх функціональність, а також система соціальних регуляторів визначають існуючий суспільний устрій. І навпаки, визначити і зрозуміти характер соціальних зв'язків у суспільстві можна за допомогою вивчення його соціальних інститутів і механізмів їх регулювання та взаємодії. Тому соціальні інститути виступають для соціологів як один з найбільш важливих об'єктів аналізу, є об'єктом спеціалізованих соціологічних досліджень [5].

Розвиток будь-якого суспільства, як економічний так і соціально-політичний, багато в чому здійснюється за рахунок модернізації соціальних інститутів. Найпоказовішим критерієм зрілості суспільства є різноманіття і розвиненість соціальних інститутів, здатних надійно, стійко, на професійному рівні задовольняти різноманітні потреби індивідів і соціальних груп і ефективно регулювати їх поведінку.

У випадку, коли інститути не мають характерних ознак, це є показником того, що інститут недосконалий – або ще повністю не розвинувся, або вже знаходиться в занепаді. Тому якщо більшість інститутів в суспільстві недостатньо розвинені, то це говорить про те, що дане суспільство або знаходиться на початкових стадіях свого культурного розвитку, або – в занепаді.

Виходячи з того, що ефективність роботи соціальних інститутів значною мірою впливає на життя кожної окремо взятої людини і діяльність всіх соціальних груп загалом, величезне значення має вивчення соціальних інститутів, постійний моніторинг соціальних змін, з метою вчасного

перереформування виконуваних соціальними інститутами функцій, відповідно до існуючих суспільних потреб.

Основним у розвитку суспільства є формування чітко налагоджених, регламентованих, контрольованих і стійких соціальних взаємодій, соціальних зв'язків. Саме на систему соціальних інститутів покладається функція з визначення суспільного устрою суспільства і, відповідно до його економічного, політичного устрою, типу культури освіти та інше. Інститут – це своєрідна форма людської діяльності, заснованої на чіткої розробленій ідеології, системі правил і норм, а також розвинутому соціальному контролю за їх виконанням.

Виходячи з того, що соціальні інститути виникли у зв'язку з об'єктивною потребою суспільства в спеціальному регулюванні у сферах соціальних відносин і соціальної діяльності, вирішення цих питань покладено на виконання ними наступних функцій [1].

1. Функція закріплення і відтворення суспільних відносин – це система правил і норм поведінки, що закріплюють, стандартизують поведінку кожного члена інституту і що роблять цю поведінку передбачуваною.

2. Регулятивна функція – це вироблений соціальним інститутом шаблон поведінки, норм і контролю, регулюючий взаємовідношення між членами суспільства (тобто соціальний інститут як елемент соціального контролю).

3. Інтеграційна функція – це процеси об'єднання, взаємозалежності і взаємовідповідальності членів соціальних груп, що відбуваються під впливом інституціоналізованих норм, правил, санкцій і систем ролей.

4. Трансляційна функція – це передача соціального досвіду новим людям, що приходять в соціальний інститут, як за рахунок розширення соціальних меж інституту, так і зміни поколінь, для цього в кожному інституті передбачений механізм, що дозволяє індивідам соціалізуватися до його цінностей, норм і ролей.

5. Комунікативна функція – це розповсюдження виробленої в інституті інформації як усередині інституту з метою управління і контролю за дотриманням норм, так і передача її при взаємодії з іншими інститутами.

Невиконання соціальним інститутом покладених на нього функцій спричиняє потребу в його реорганізації чи скасуванні. Проте функціонування соціальних інститутів за умов невиконання покладених на них задач говорить про переважання в діяльності інституту прихованих функцій. Це є доказом того, що пріоритетним для цього інституту є питання задоволення потреб певних соціальних груп. Найчастіше подібне явище характерне для політичних інститутів, у яких приховані функції розвинені значною мірою. Негативною рисою прихованих (латентних) функцій є непередбачуваність та складна прогнозованість наслідків їх реалізації, крім того, ці наслідки усвідомлюються не відразу, а деколи і зовсім залишаються неусвідомленими до кінця.

Будь-який соціальний інститут виникає тоді та функціонує доти, поки у його існуванні є соціальна потреба. Відпадає потреба, і соціальний інститут стає непотрібним, навіть стає гальмом суспільного життя. Отже, інститут, виступаючи сукупністю взаємозв'язків та систем поведінки людей, визначається їх потребами і діє в їх інтересах, багато в чому розвиток суспільства є відображенням рівня розвиненості та діяльності соціальних інститутів.

Пояснення такому явищу дає Дуглас Сесіл Норт, американський економіст, лауреат Нобелівської премії 1993 р. Вчений зазначає, що суспільна практика задоволення потреб протягом історичного розвитку, виробила найбільш прийнятні зразки і шаблони їх досягнення, це з часом сприяло перетворенню їх на стандартизовані звички і звичаї. Укорінення в суспільній свідомості цих зразків і шаблонів поведінки сприяють їх легалізації у громадській думці, що зрештою дає можливість набути ними законного характеру. Результатом процесу інституціоналізації є створення у відповідності до існуючих норм і правил чіткої статусно-рольової структури, яка викликає схвалення більшості учасників цього соціального процесу.

Політичні правила, на думку Д. Нортона, визначають ієрархічну структуру суспільства, його фундаментальну структуру ухвалення рішень і найбільш важливі характеристики контролю за політичними процедурами. Економічні ж правила встановлюють права власності, тобто права по використанню і отриманню доходу від власності і обмеженню доступу інших осіб до майна або ресурсу.

Загалом політичні правила формують правила економічні, хоча має місце і зворотна залежність. Іншими словами, права власності визначаються і встановлюються політичними рішеннями, проте структура економічних інтересів також впливає на політичну структуру. В стані рівноваги дана структура прав власності (і механізму їх забезпечення) відповідатиме конкретному набору політичних правил і механізмів їх забезпечення. Зміни на одній стороні приведуть до зміни на іншій стороні. Проте важливо відзначити, що як правило, саме політичні правила мають первинне значення [4].

Політичні правила належать до преференції політичних інститутів, які є різновидом соціальних і являють собою певні

політичні установи, що визначають спільність людей, які мають особливі повноваження і виконують спеціальні функції в політичному житті суспільства.

Засобом формування державно-правових інститутів, які у свою чергу є символами порядку та організованості в суспільстві та державі, є інституціоналізація. Можна зробити висновок, що одним із вирішальних кроків на шляху до реалізації демократичних принципів розбудови української держави має стати чітка інституціоналізація органів державної влади, уникнення накладання їх функцій, вироблення механізму контролю їх діяльності з боку громадськості, а також покладання відповідальності за порушення правил.

Інститути влади мають надавати визначеності діяльності держави, а також забезпечити сталість відповідним суспільним зв'язкам. Теоретики інституціоналізму визначають інституціоналізацію як процес утворення специфічного набору соціальних норм і правил, які задають контекст людського співіснування і взаємодії. Інституціоналізація характеризується, насамперед, нормативністю, яка є обов'язковим компонентом будь-якого інституту, одночасно, інституціональні форми відображають соціальний устрій, тому мають відповідати наявним умовам та обов'язково спиратися на попередній історичний досвід. Тобто послідовність та системність – необхідні умови проведення інституціональних реформ.

Так, на думку доктора політичних наук, професора С. Телешуна в українському суспільстві, яке перебуває нині у стані транзиту, активно формуються нові суспільні інститути і суспільні відносини. Вчений підкреслює, що кризові явища, які характерні для сучасної політичної, соціально-економічної та гуманітарної сфери не є проблемою для молодого демократичного суспільства, серйозні проблеми виникають тоді, коли національний політико-економічний бонус виявляється неспроможним адекватно реагувати на нові суспільні реалії та виклики [6].

Демократичний тип державного управління передбачає взаємодію всіх суб'єктів управління на основі раціонального розмежування функцій і сфер регулювання. Саме цей тип управління можна назвати гнучким та універсальним, що дає можливість поєднати риси авторитарного і ліберального методів управління. Крім того, нормою демократичного суспільства і правової держави є здійснення контролю за центрами вироблення рішень з боку громадян або організацій. Врахування суб'єктами управління інтересів і потреб різних категорій населення повинно доповнюватися залученням до процесу вироблення рішень широкого кола спеціалістів, експертів, представників зацікавлених соціальних груп і політичних сил. Тільки завдяки цьому можна досягти максимального врахування всіх вимог, умов і чинників, виявити сильні та слабкі аспекти пропонованих рішень.

Реформування та підвищення ступеня прозорості в діяльності інститутів влади на всіх рівнях і у всіх гілках державної влади, припускає створення інститутів громадянського суспільства, як обмежувачів діяльності держави, і його фундаторів одночасно, оскільки держава і громадянське суспільство взаємопов'язані між собою.

Відсутність зацікавленості з боку так званих «політичних еліт» у формуванні потужного середнього класу пояснюється тим, що зміцнення політичних і економічних позицій середнього класу, так чи інакше, викличе потребу у пошуку шляхів захисту та представництва власних інтересів, контролю за діяльністю інститутів влади, тобто створить умови для розвитку інститутів громадянського суспільства. Саме це представляє загрозу подальшому безконтрольному використанню дешевого державного ресурсу у власних потребах обмеженою кількістю осіб. Тобто існує ситуація «зачарованого кола», яка характеризується відсутністю зацікавленості з боку держави у становленні потужного середнього класу, а розвиток економічно здорової країни з функціонуючими ринковими механізмами без потужного середнього класу не

Сергій Мокрецов

ПРІОРИТЕТНІ ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я

Проаналізовано основні державні програми, які визначають державну політику охорони репродуктивного здоров'я. Визначено основні тенденції розвитку державної політики у даній сфері, виокремлено найбільш проблемні аспекти даної сфери та запропоновано шляхи і механізми їх вирішення.

Ключові слова: охорона репродуктивного здоров'я, державна політика, управління охороною здоров'я.

Загальною метою основних державних програм охорони репродуктивного здоров'я в Україні має стати визначення правових, організаційних, економічних та соціальних засад охорони репродуктивного здоров'я, регулювання суспільних відносин у цій сфері з метою забезпечення гармонійного фізичного і духовного розвитку населення України, усунення факторів, що шкідливо впливають на репродуктивне здоров'я, подолання демографічної кризи, негативного приросту населення, збереження генофонду, дотримання вимог Конвенції з прав людини та біомедицини, інших актів міжнародного права з питань забезпечення репродуктивного здоров'я населення. Окрім цього, науково-теоретичний аналіз таких державних програм сприяв би розкриттю змісту репродуктивних прав людини і забезпеченню гарантій їх реалізації, виходячи з пріоритету прав та свобод людини і громадянина, визначенню компетенцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення гарантій здійснення та охорони фізичними особами репродуктивного здоров'я та створенню правової основи для одержання ними послуг з планування сім'ї, вільного здійснення своїх репродуктивних прав.

В основу написання даної статті покладено базові державні програми, що регламентують і визначають зміст державної політики з питань охорони репродуктивного здоров'я, зокрема: державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 р. [1], Стратегія демографічного розвитку України на 2006–2015 роки [2], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми «Здорова нація» на 2009–2013 роки [3]. Дані нормативно-правові документи спрямовані скоріше на вирішення специфічних галузевих питань удосконалення державної політики у сфері охорони репродуктивного здоров'я та лікування вже існуючих захворювань без врахування системного комплексного підходу покращення загального стану здоров'я нації в цілому. На наш погляд, збереження традиційної моделі охорони здоров'я в країні, спрямованої на подолання наслідків ризикованої поведінки конкретної особи через лікування без широкої профілактичної та рекреаційної роботи, також не дає вагомих результатів, бо включає епізодичні й розрізнені заходи.

Основними завданнями даної статті є:

- здійснити загальний аналіз пріоритетних державних програм охорони репродуктивного здоров'я;
- визначити основні прогалини державної політики у сфері охорони репродуктивного здоров'я.

Основними проблемними питаннями репродуктивного здоров'я, як визначається у державних програмах, є: смертність матерів і немовлят, високий рівень абортів, невиношування вагітності, високий рівень ускладнень вагітності та пологів, поширеність жіночої та

можливий. Поштовхом для змінення окресленої ситуації може стати лише суспільний тиск і контроль через інститути громадянського суспільства, головним елементом якого є середній клас, який ще перебуває у стадії становлення.

Виходом із так званого «зачарованого кола» може стати чітка інституціоналізація органів державної влади, що має ґрунтуватися на: уникненні накладання їх функцій, виробленні механізму контролю їх діяльності з боку громадськості, а також розробці механізму накладання відповідальності за порушення «правил гри».

Відповідно, модернізацію інститутів державної влади необхідно проводити через розуміння функціонування того чи іншого інституту, врахування його складових, зв'язків між ними, а також їх відповідність зовнішньому середовищу.

Література.

1. Андреев Ю. П. Социальные институты: содержание, функции, структура / Ю. П. Андреев, Н. М. Коржевская, Н. Б. Костина. – Свердловск: Урал, 1989. – 183 с.
2. Громов И. А. Западная социология / И. А. Громов, И. А. Мацкевич, В. А. Семёнов. – СПб.: ООО «Издательство ДНК», 2003. – 531 с.
3. Інституціональні особливості та технології сучасних політичних процесів: Курс лекцій і метод. матеріалів до модуля навч. дисципліни / Уклад.: Е. А. Афонін, В. М. Козаков, Л. М. Усаченко. – К.: НАДУ, 2008. – 108 с.
4. Норт Дуглас Інститути, інституціональні змінення і функціонування економіки \ Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера. – М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.
5. Основы социологии: Курс лекций / А. И. Антолов, В. Я. Нечаев, Л. В. Пиковский и др.: Отв. ред. \ Г. Эфендиев. – М.: Об-во «Знание» России, 1993. – 383 с.
6. С. Телешун, Нові українські політичні реалії і процес формування засад громадянського суспільства // Політичний менеджмент. – 2008. – № 1(28).
7. Щепанський Я. Элементарные понятия социологии / Пер. с польск. В. Ф. Чесноковой; Ред. и вступ. ст. Р. В. Рывкиной. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд-ние, 1967. – 247 с.

постановка проблеми

аналіз останніх досліджень і публікацій

мета

виклад
основного матеріалу